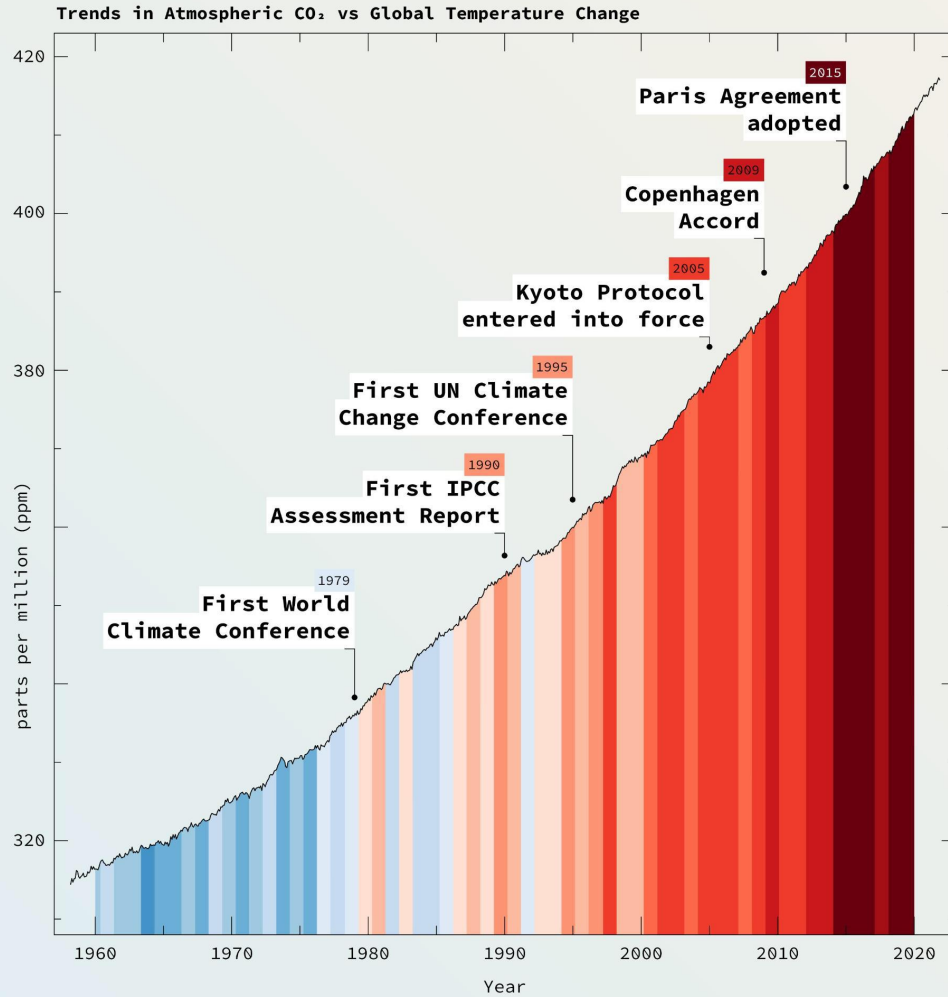

RŮST ČI NERŮST?

TADEÁŠ ŽDÁRSKÝ

40 LET BLA BLA BLA

“Zelený” růst

KUDY DÁL?

Nerůst

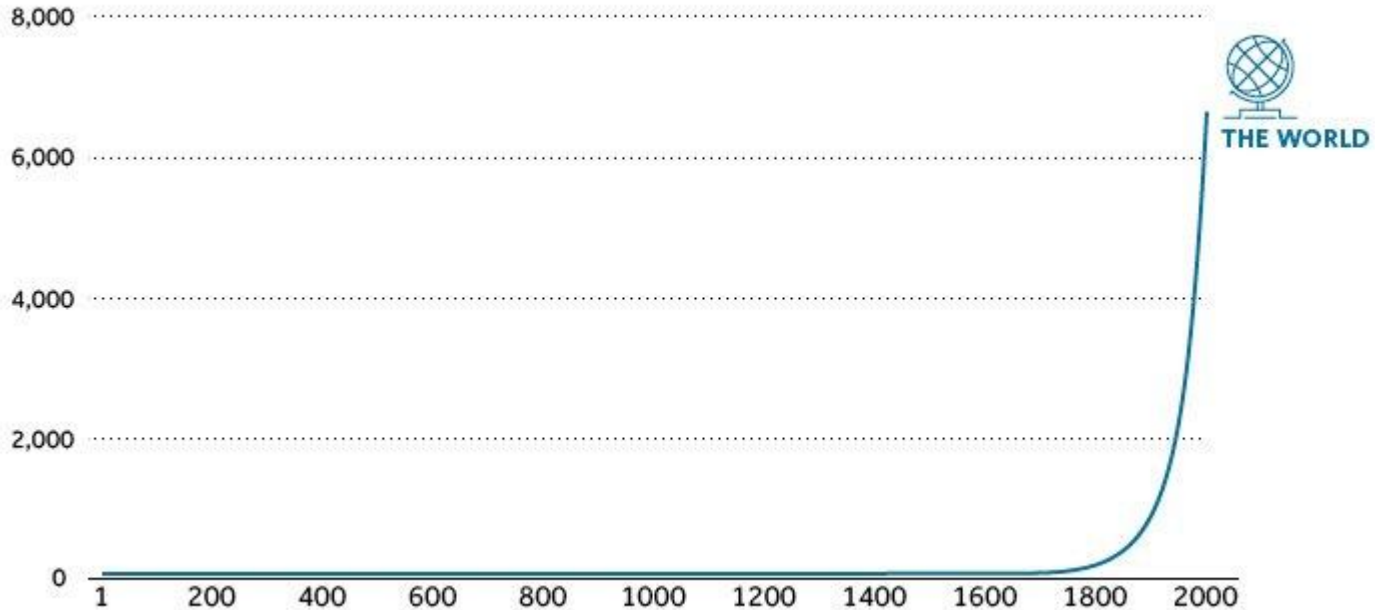
HNUTÍ NERŮSTU

KRITIKA RŮSTOVÉ SPOLEČNOSTI

ROZŠIŘOVÁNÍ IMAGINACE, ŽE JINÝ
SVĚT JE MOŽNÝ

EXPONENCIÁLNÍ EKONOMICKÝ RŮST HDP

World GDP Per Capita (1990\$)

SOURCE: "Statistics on World Population, GDP, and Per Capita GDP, 1-2008 AD", Angus Maddison; IMF

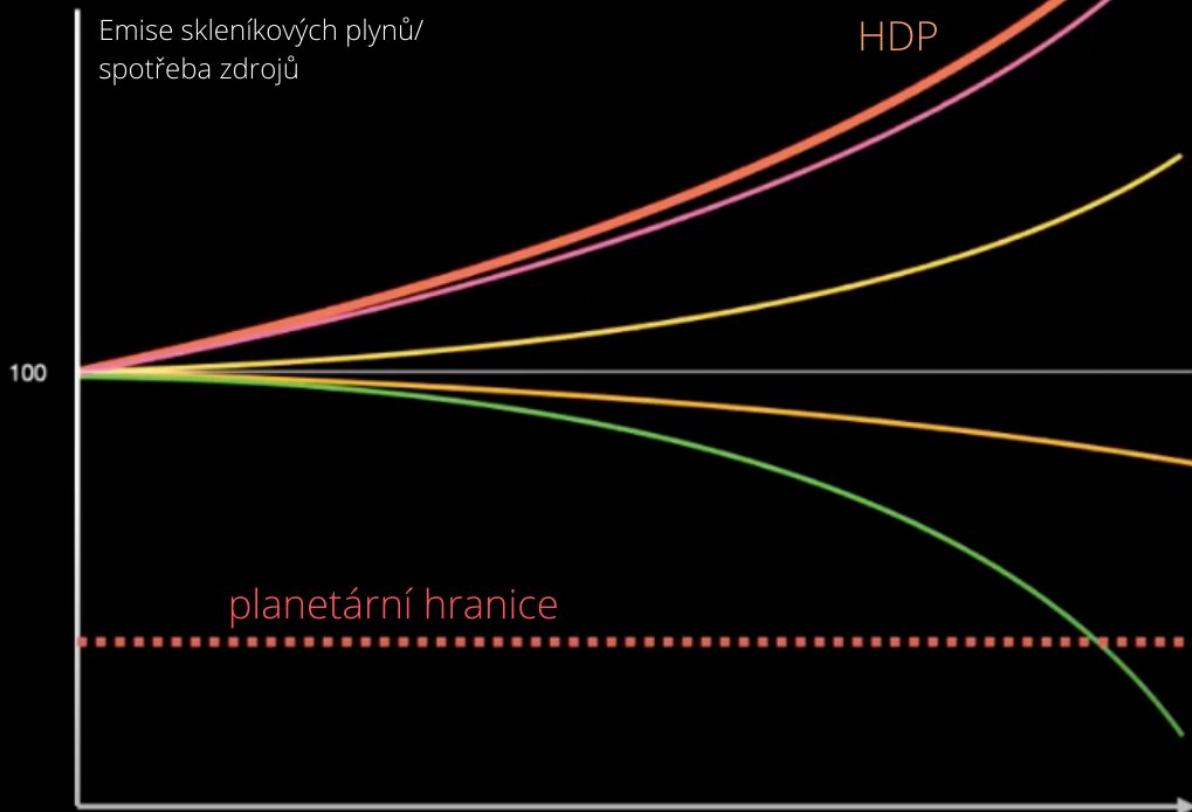
KRITIKA HRUBÉHO DOMÁCÍHO "PROBLÉMU"

1. **FEMINISTICKÁ** - ignoruje reprodukční neplacenou práci
2. **EKOLOGICKÁ** - destrukce životního prostředí jako "rozvoj"
3. **WELLBEING** - nedělá rozdíl mezi žádoucími a nežádoucími aktivitami
4. **SPRAVEDLNOST** - nezahrnuje příjmovou a majetkovou nerovnost
5. **POST-ROZVOJOVÁ** - určuje dominantní představu o rozvoji

1. EKONOMICKÝ RŮST JE EKOLOGICKY NEUDRŽITELNÝ

KOLIK LET BUDE TRVAT GLOBÁLNÍ EKONOMICE ABY SE ZDVOJNÁSOBILA,
KDYŽ POČÍTÁ S RŮSTEM 3 % ROČNĚ?

Zelený růst a teorie decouplingu

Coupling

S růstem HDP přímou úměrou rostou i emise skleníkových plynů/ spotřeba zdrojů.

Relativní decoupling

Ekonomika je efektivnější. Emise skleníkových plynů/ spotřeba zdrojů pořád rostou, ale v přepočtu na jednotku ekonomické produkce jsou menší.

hranice absolutního decouplingu

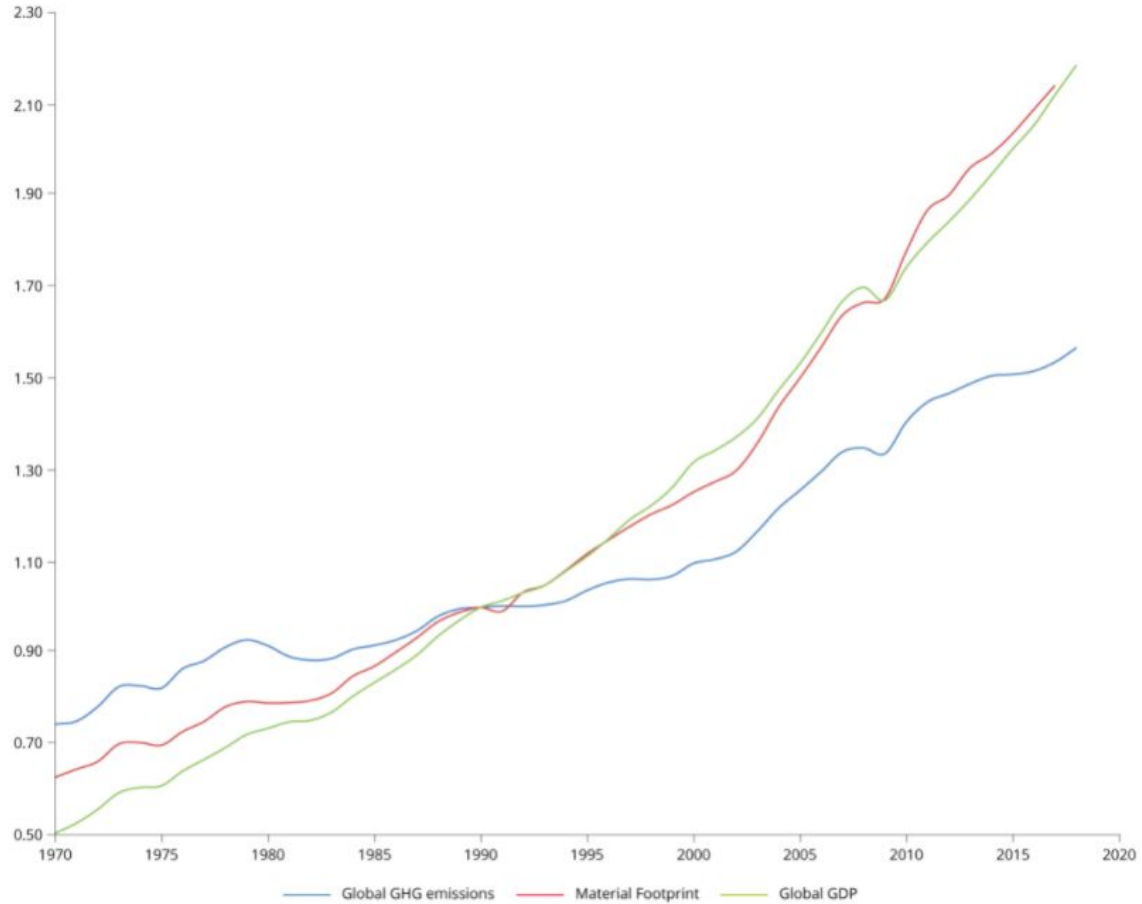
Absolutní decoupling

HDP roste současně s absolutním snížením spotřeby zdrojů/ produkcí emisí. Toto snížení je ale malé v porovnání s environmentálními cíly.

Dostatečný absolutní decoupling

HDP roste souběžně s absolutním snížením spotřeby zdrojů/ snižováním emisí, a tento pokles je dostatečný k dosažení environmentálních cílů.

Figure 1. Relative change in main global economic and environmental indicators from 1970 to 2018

RŮST A KLIMATICKÁ ZMĚNA

Daří se nám
dosáhnout
dostatečného
absolutního
decouplingu?

Zatím se to
nepodařilo nikomu.
Ani zdaleka.

“Všichni by se museli
naučit běžat stejně
rychle jako Usain
Bolt.”

Hickel, Kallis (2020) Is green growth possible?

Haberl (2020) et al. A systematic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions

Ekonomický růst jako slepé místo klimatických scénářů

Jaké jsou jejich předpoklady?

Spoléhání se na CCS

OBNOVITELNÝMI ZDROJI ZATÍM NENAHRAZUJEME FOSILNÍ PALIVA, ALE
HLAVNĚ POKRÝVÁME POŘÁD STOUPAJÍCÍ POPTÁVKU PO ENERGII.

RŮST A MATERIÁLOVÁ STOPA

U materiálové stopy nedochází ani k relativnímu decouplingu.

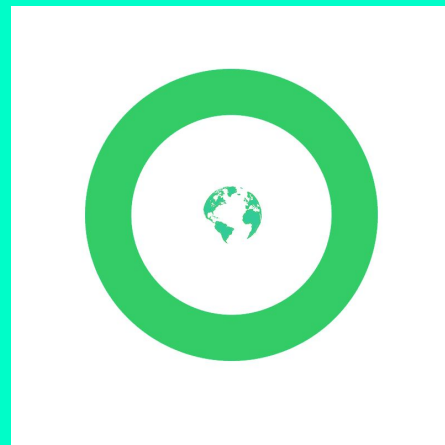
V současnosti globálně spotřebováváme přes **100** miliard tun materiálů.

Udržitelná globální materiálová stopa je cca **50** miliard tun.

2050

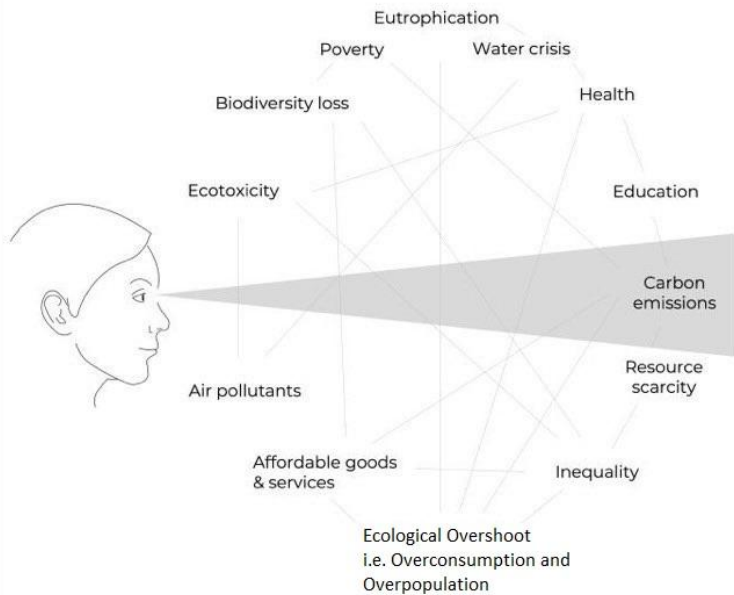
Nejoptimističtější modely budoucnosti:
93 až 132 miliard tun

Business-as-usual scénář:
180 miliard tun

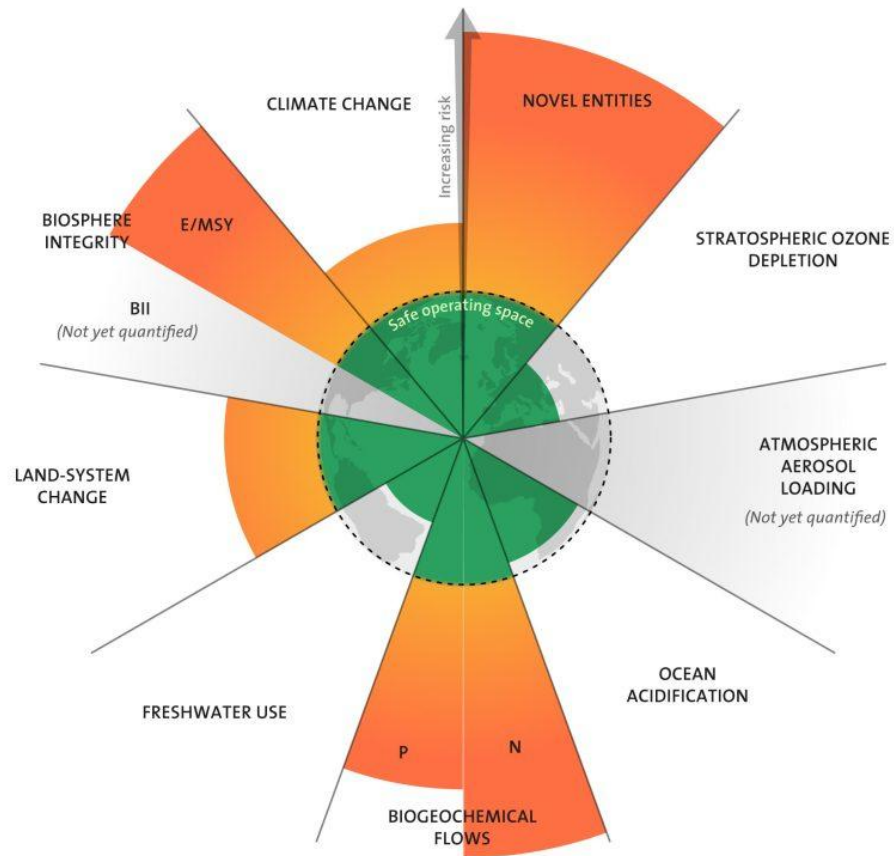

ZDROJ: IS GREEN GROWTH POSSIBLE (HICKEL,
KALLIS, 2020)

Carbon Tunnel Vision

Sustainability transition

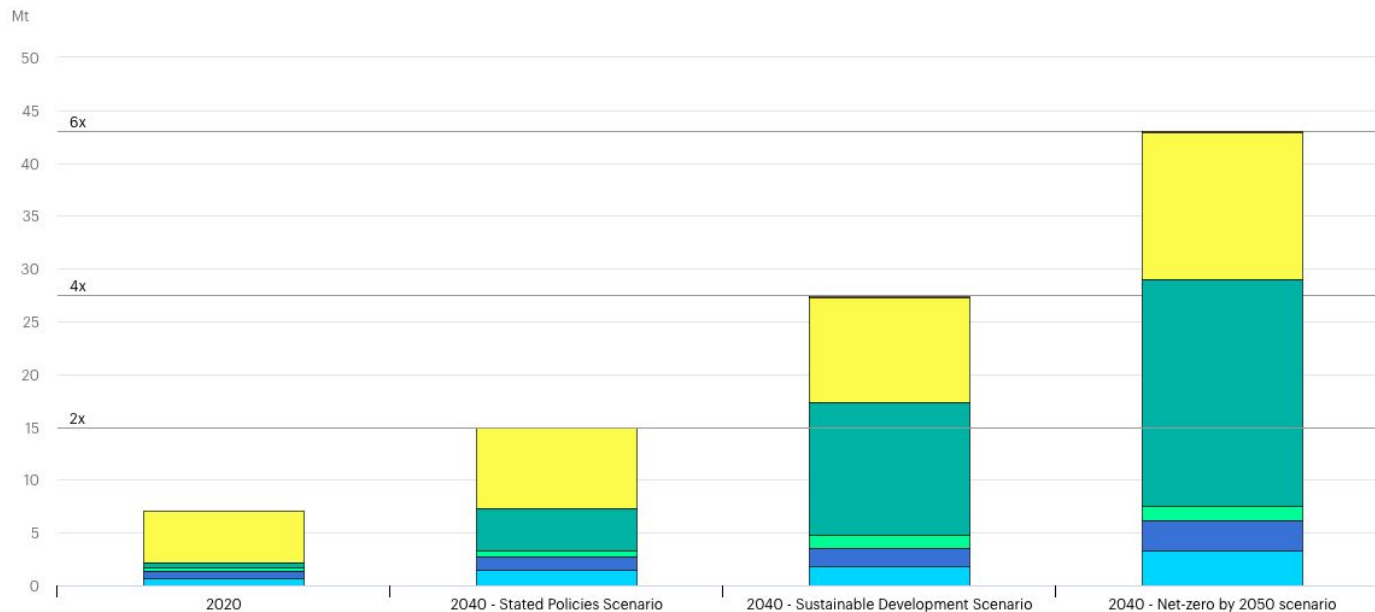

NENÍ NEJVYŠŠÍ ČAS ZAČÍT SE ZMENŠOVÁNÍM EKONOMIKY? "NA TO ANI NEMYSLI" - HEGEMONIE ZELENÉHO RŮSTU

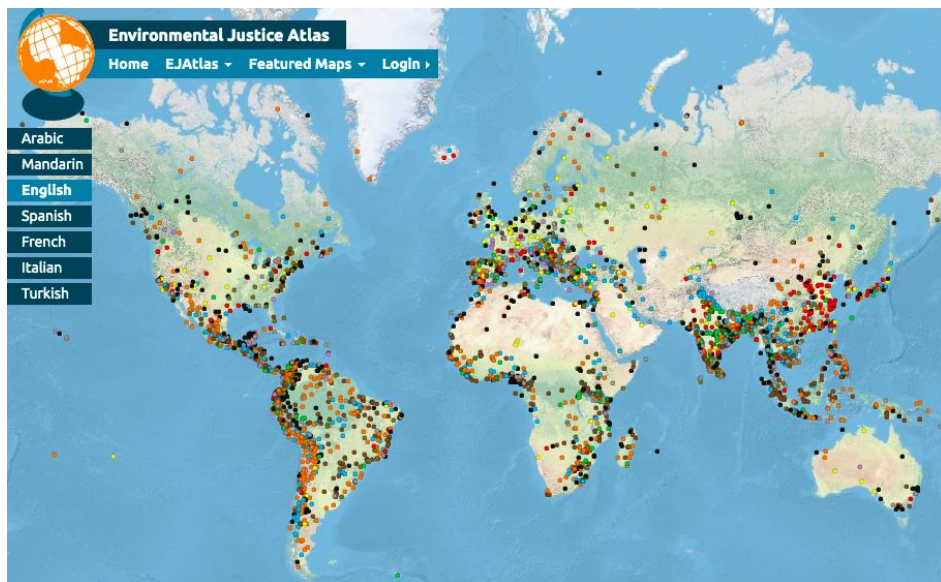
EVROPSKÁ UNIE

Zelená dohoda pro Evropu je odpovědí na tyto výzvy. Jedná se o novou strategii růstu, jejímž cílem je transformovat EU na spravedlivou a prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje, která v roce 2050 nebude produkovat žádné emise skleníkových plynů a ve které bude hospodářský růst oddělen od využívání zdrojů.

Narůstající energetická spotřeba bude ekologicky neudržitelná i při přechodu na OZE.

Atlas environmentálních konfliktů

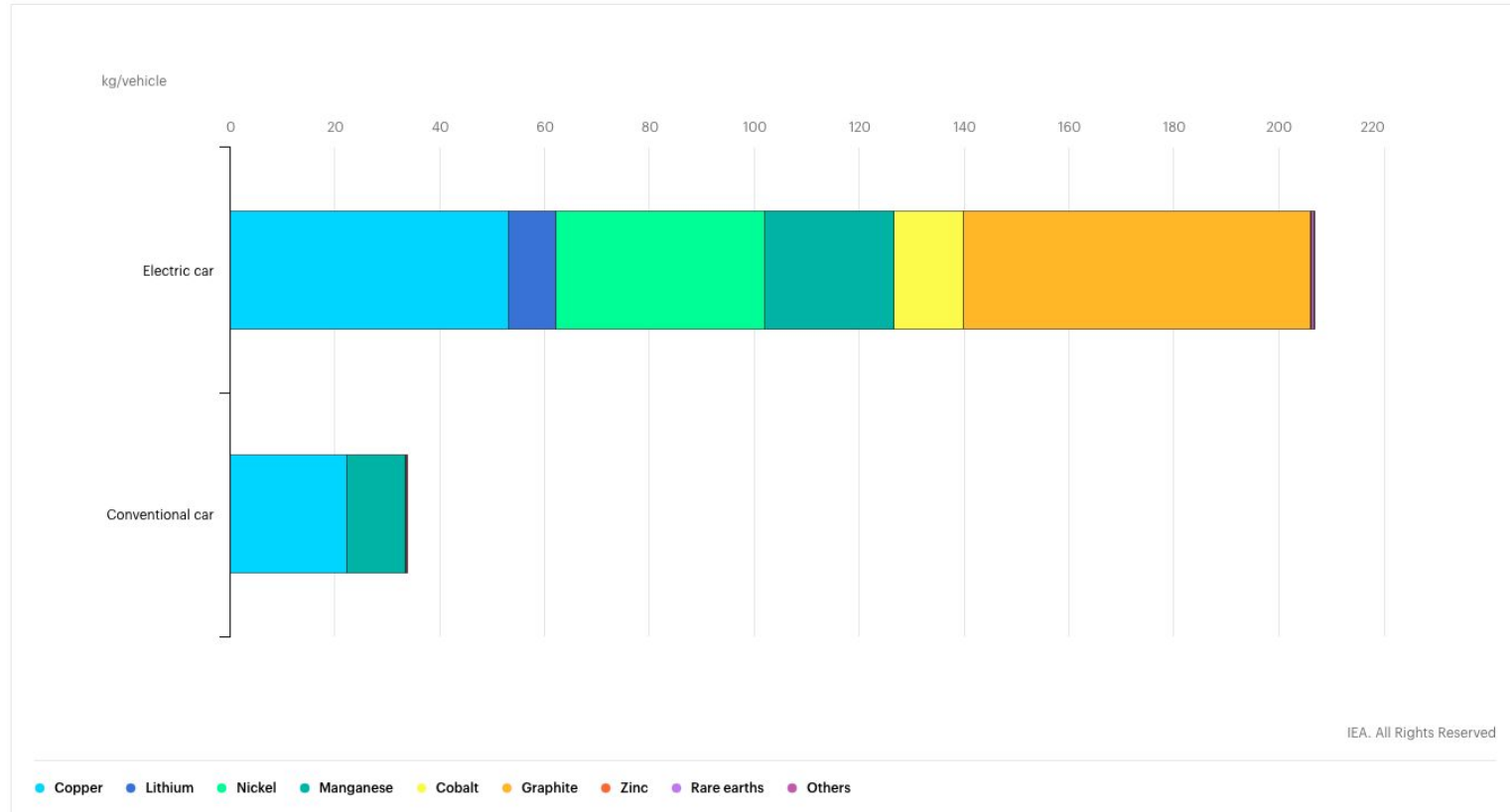

2865 environmentálních konfliktů,
z toho 578 je spojených s těžbou
nerostných surovin klíčových pro
energetickou transformaci

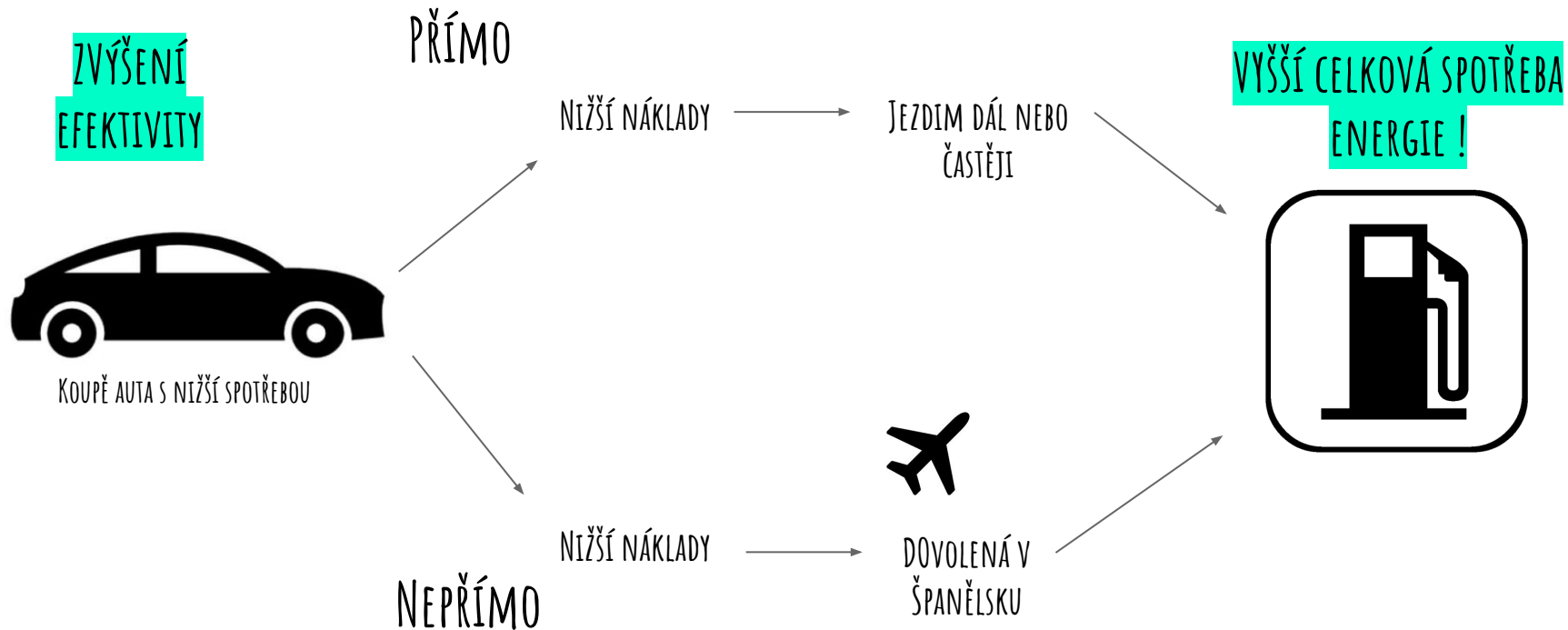
**Material extraction is
responsible for 90% of global
biodiversity loss**

**The extraction and production of materials contribute to 23% of global
greenhouse gases and 90% of global biodiversity loss according to a report
published by the United Nations Environment Programme (UNEP).**

ZÁKAZ AUT SE SPALOVACÍMI MOTORY OD 2035 JAKO RADIKÁLNÍ NÁVRH?

PAST ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVITY - JEVONSŮV PARADOX

PROČ SE DECOUPLING NEDĚJE A JE I TEORETICKY NEPRAVDĚPODOBNÝ

1. JEVONSŮV PARADOX

2. PODCEŇOVÁNÍ EKOLOGICKÉHO DOPADU SLUŽEB A DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ

3. LIMITOVANÝ POTENCIÁL RECYKLACE

4. DOBA LEHCE PŘÍSTUPNÉ ENERGIE JE NA KONCI (EROI I U KOVŮ)

5. PŘESUN PROBLÉMU (NAPŘ. "ČISTÁ ENERGIE")

2. EKONOMICKÝ RŮST NESNIŽUJE, ALE NAOPAK ZVYŠUJE NEROVNOSTI

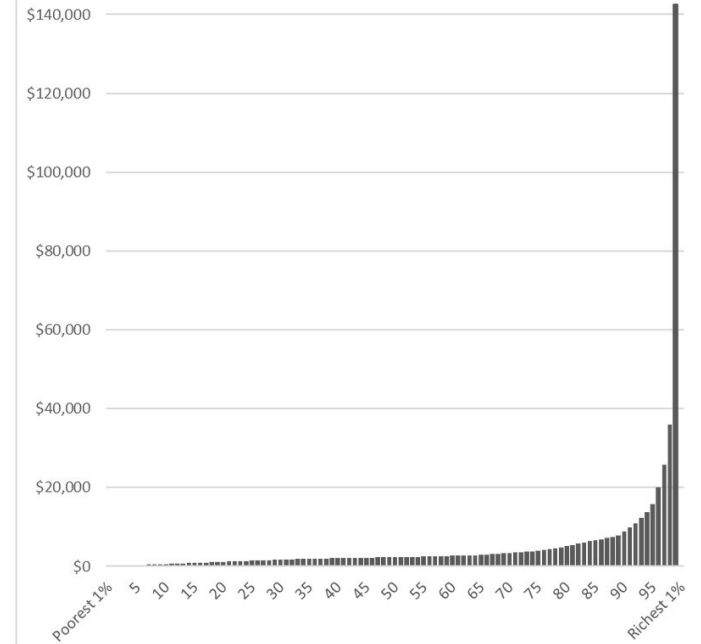
THE WORLD'S WEALTH INEQUALITY

Sources:
<https://www.oxfam.org/>
<https://howmuch.net/articles/the-worlds-wealth-inequality>

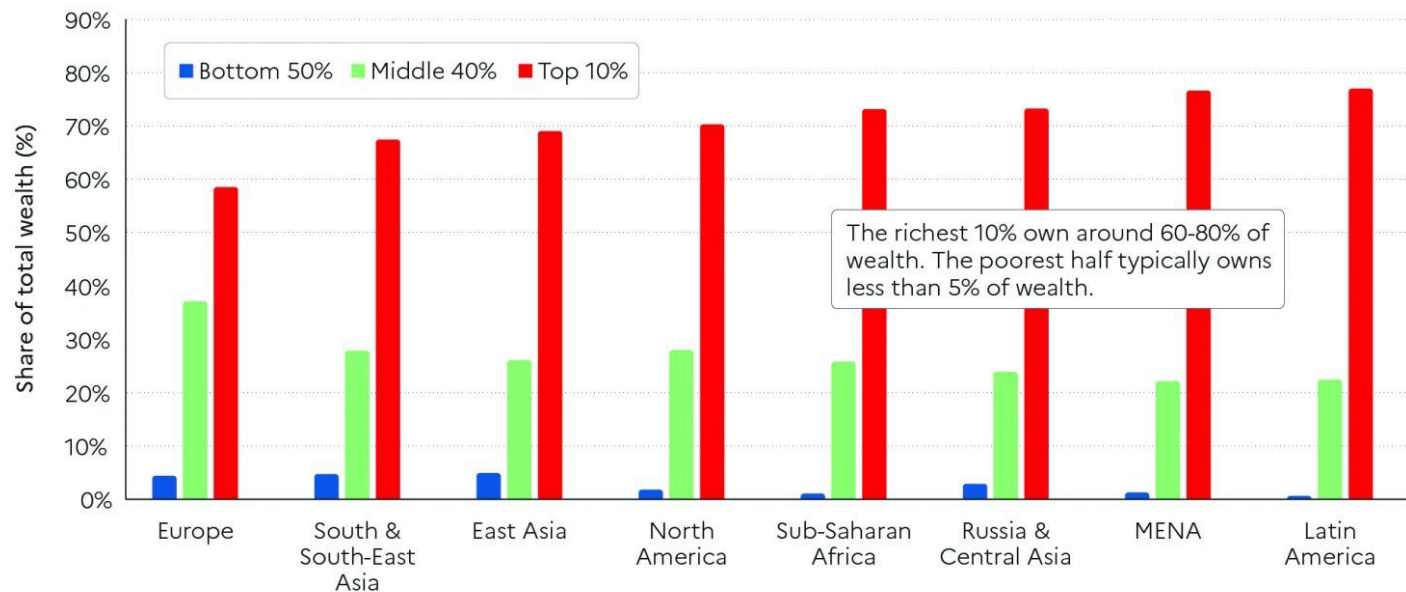
howmuch.net

WHO BENEFITS FROM GLOBAL GDP GROWTH?
(CHANGE IN ANNUAL INCOME FROM 1980 TO 2016)

MAJETKOVÁ NEROVNOST DLE ČÁSTÍ SVĚTA (2021)

Figure 4 The extreme concentration of capital: wealth inequality across the world, 2021

Interpretation: The Top 10% in Latin America captures 77% of total household wealth, versus 22% for the Middle 40% and 1% for the Bottom 50%. In Europe, the Top 10% owns 58% of total wealth, versus 38% for the Middle 40% and 4% for the Bottom 50%. **Sources and series:** [wir2022.wid.world/methodology](https://www.wid.world/methodology).

"RŮST JE DOBRÝ PRO VŠECHNY" - EFEKT PROKAPÁVÁNÍ

Trickle down economics

How we're told it works

What actually happens

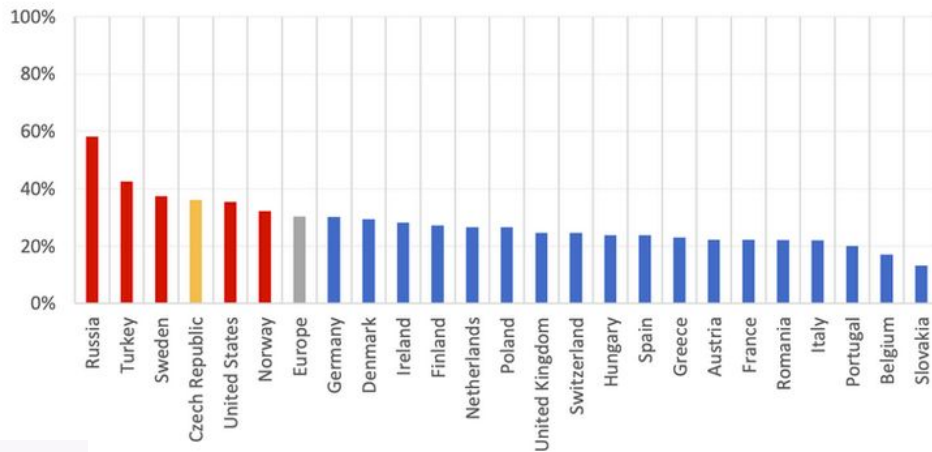

LEFT WING UK

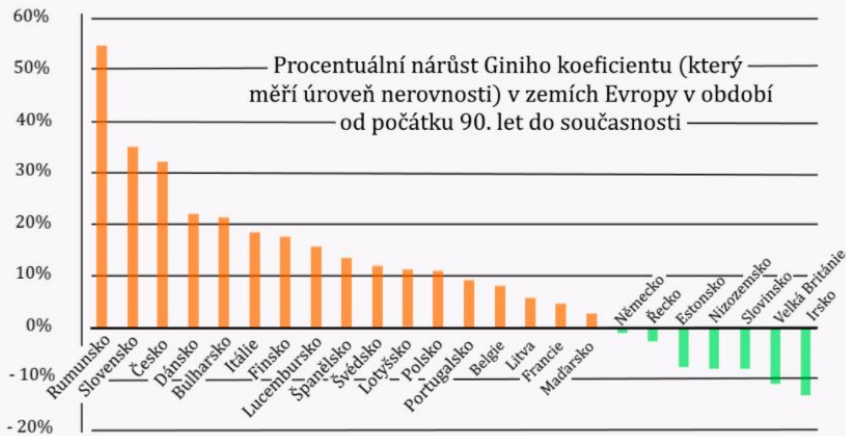
Pokud by prokapávání fungovalo tak jako doted', trvalo by nám kolem **200 let ekonomického růstu** abychom se zbavili chudoby definované jako \$7.40 na den.

JAK JE TO S NEROVNOSTMI V ČR?

Figure 6: The Wealth Share of the Top 1 per cent in the Selected Countries

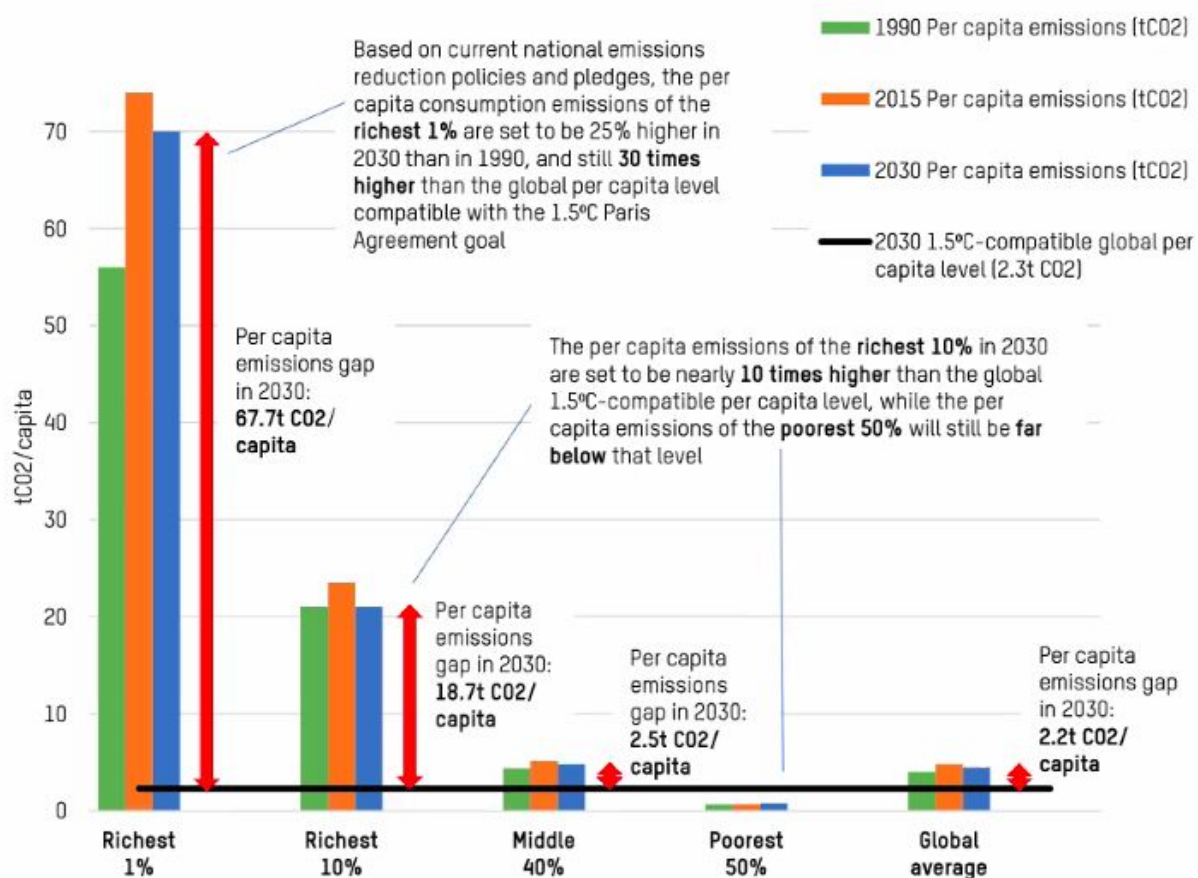

source: Shorrocks, Davies, & Lluberá (2019)

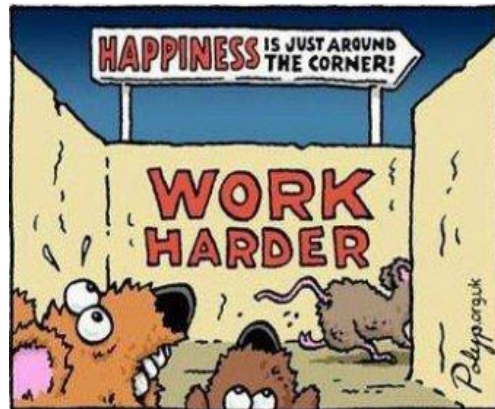

- Nízké příjmové nerovnosti, i když rostou skoro nejrychleji z EU
- Velké majetkové nerovnosti - v ČR procento nejbohatších (zhruba 85 tisíc lidí) vlastní více majetku než dolních devadesát procent obyvatel dohromady
- 800 tisíc lidí v exekucích

Figure 1: Per capita consumption emissions of global income groups 1990–2030 and the 2030 1.5°C-compatible global per capita goal

3. EKONOMICKÝ RŮST V
BOHATÝCH ZEMÍCH
NEZVYŠUJE SPOKOJENOST
SE ŽIVOTEM, NĚKDY JI
DOKONCE ZHORŠUJE

JAK HOSPODÁŘSKÁ NEROVNOST POŠKOZUJE SPOLEČNOSTI

V bohatých zemích: ROVNOST > RŮST

Čím jsou země rovnější, tím lepší mají indikátory fyzického i psychického zdraví, sociální mobility, důvěry a komunitního života, nižší míru obezity, vězňů, násilí či těhotenství nezletilých

PŘÍKLAD: RŮST NEZHORŠUJE KRIZI BYDLENÍ - RŮST JE KRIZE BYDLENÍ

My parents at age 29

let's buy a house with our 10,000 dollars

yes

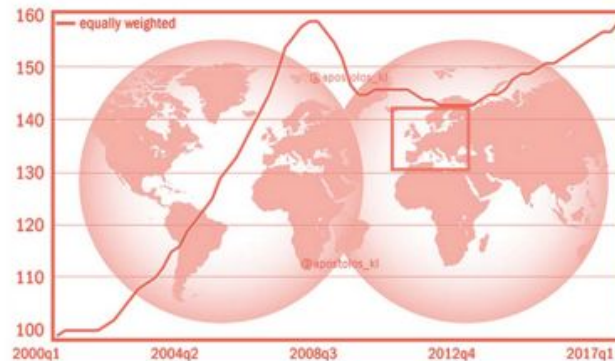
Me at age 29

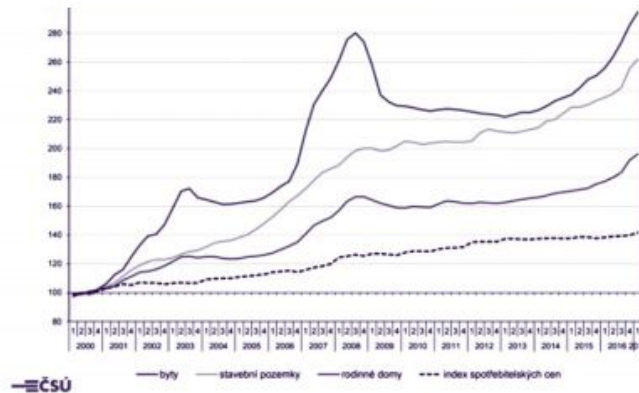
"dear mr landlord would it be okay if I hung a picture on the wall in the apartment I rent for 2000 a month?"

boredpanda.com

Global housing markets have been steadily climbing up.

Global Real House Price Index

Vývoj cen bytových nemovitostí
(čtvrtletní index, rok 2000 = 100)

KLÍČOVÝ PROBLÉM SOUČASNÉHO EKONOMICKÉHO SYSTÉMU

KDYŽ EKONOMIKA ROSTE, NIČÍME PŘÍRODU A
VYPOUŠTÍME EMISE, KDYŽ NEROSTE, EKONOMIKA
KOLABUJE A LIDI ZTRÁCÍ PRÁCI

The European Green Deal

von der Leyen Commission

#EUGreenDeal

UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

„KAŽDÝ, KDO VĚŘÍ, ŽE EXPONENCIÁLNÍ RŮST MŮŽE V KONEČNÉM SVĚTĚ POKRAČOVAT DONEKONEČNA, JE BUĎ BLÁZEN, NEBO EKONOM“

New Approaches to Economic Challenges

Beyond Growth

TOWARDS A NEW ECONOMIC APPROACH

OECD

Sustainability transitions

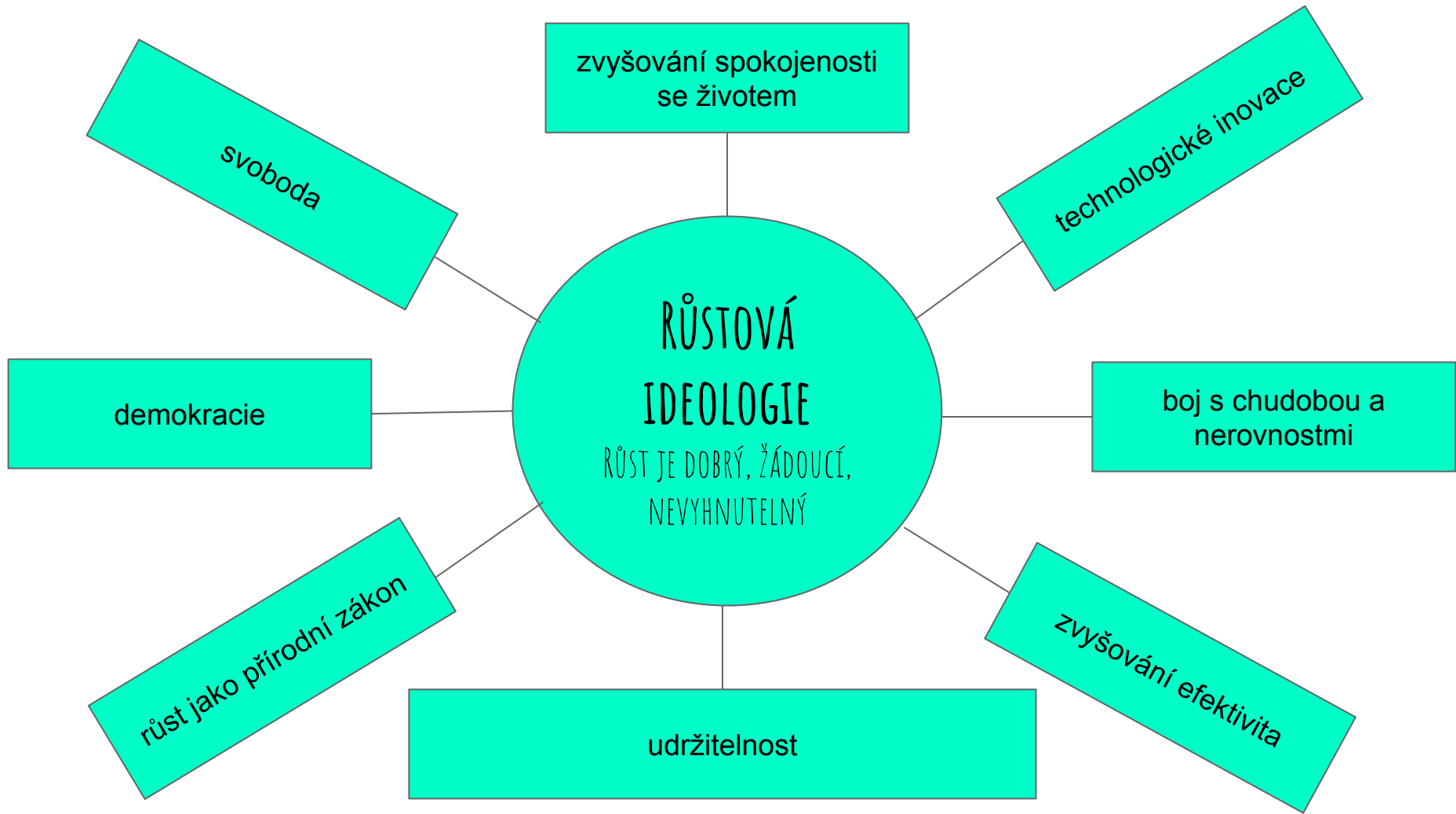
European Environment Agency

Drivers of change

Growth without economic growth

zvyšování spokojenosti se životem

technologické inovace

RŮSTOVÁ
IDEOLOGIE

RŮST JE DOBRÝ, ŽÁDOUCÍ,
NEVYHNUTELNÝ

boj s chudobou a nerovnostmi

zvyšování efektivita

udržitelnost

růst jako přírodní zákon

demokracie

svoboda

Makroekonomický cíl – který je potřeba něčím nahradit

Výdaje státu – ekonomický růst přináší peníze do státní pokladny

Systemové tlaky na růst – co nás nutí neustále růst?

Pracovní místa – v současném systému a automatizaci je růst nutný pro udržení pracovních míst

Peněžní systém – tvorba peněz formou úvěru, který se vrací i s úroky

Path dependency – mentální i fyzické (dopravní, výrobní atd.) infrastruktury nastavené na růst

Tlak na výkonnost firem – růst jako podmínka úspěchu (a v důsledku přežití)

KLÍČOVÁ OTÁZKA 21. STOLETÍ

JAK SE ZBAVIT ZÁVISLOSTI
NA EKONOMICKÉM
RŮSTU?

KAPITALISMUS

NERÜST

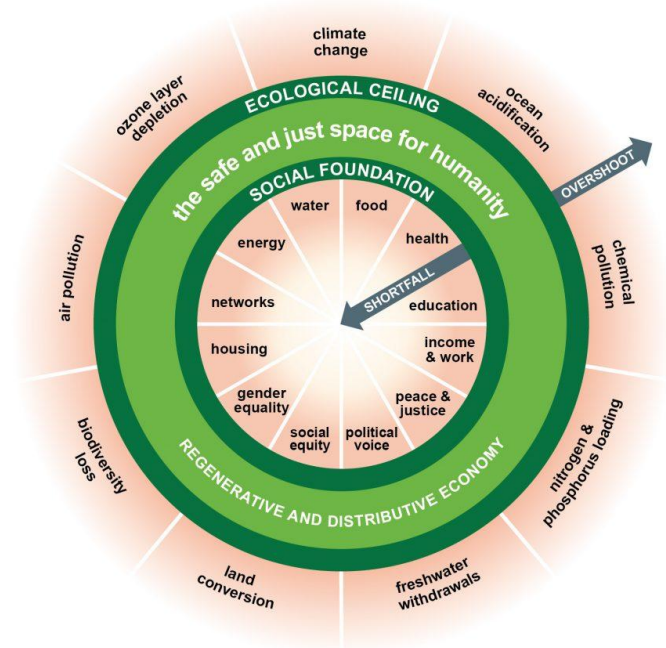
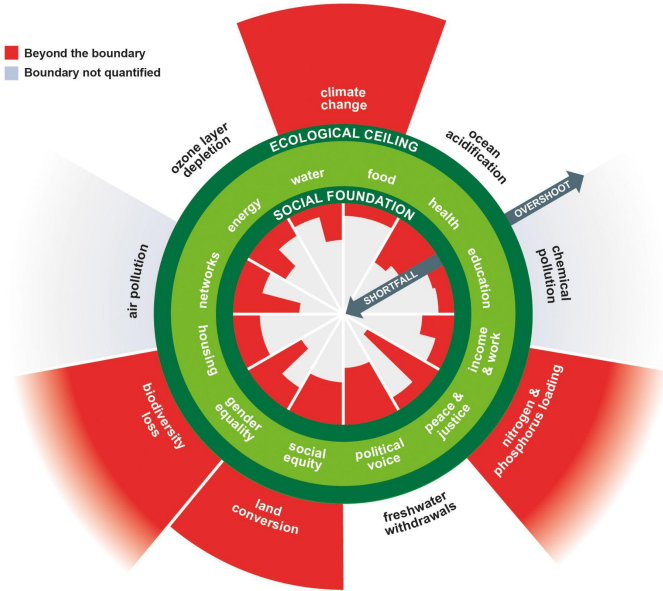
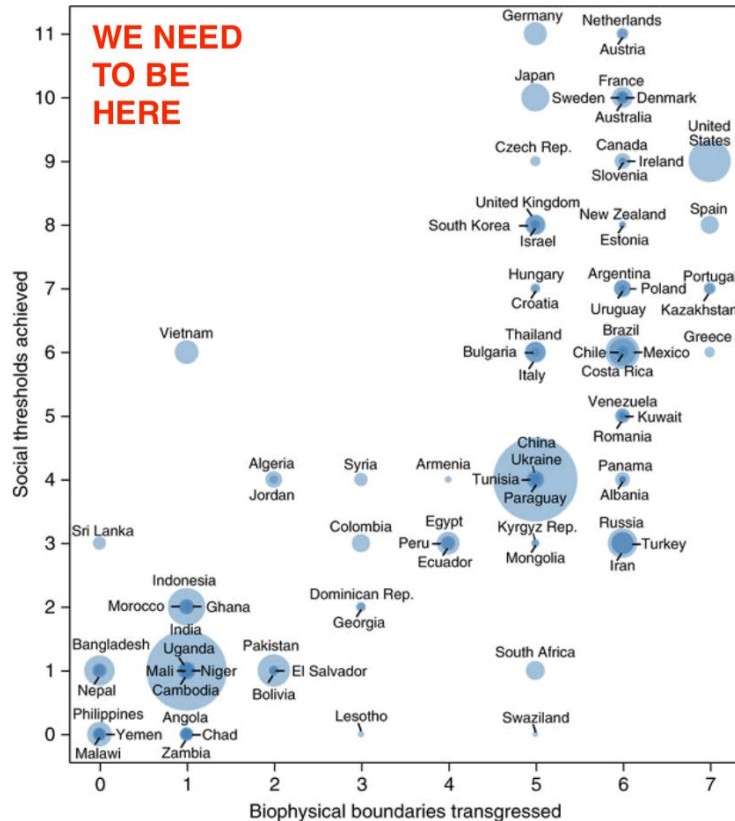

Fig. 2: Number of social thresholds achieved versus number of biophysical boundaries transgressed for different countries (scaled by population).

dostat tzv. chudé země na úroveň příjmu 3-8 \$/den by vyžadovalo 66% globálního uhlíkového rozpočtu

tzv. bohaté země jim musí uvolnit prostor (Parrique et al. 2019:16)

Ideally, countries would be located in the top-left corner. Only countries with data for all 7 biophysical indicators and at least 10 of the 11 social indicators are shown (N=109).

NERŮST

Plánované a demokratické snižování (a následně stabilizace) produkce a spotřeby v západních zemích, s cílem snížit environmentální dopady a nerovnosti a zároveň zvýšit kvalitu života

Demokracie - decentralizace moci

Spravedlnost - zmenšení nerovností a ukončení extrémního bohatství

Udržitelnost - biofyzikální dieta pro ekonomiku

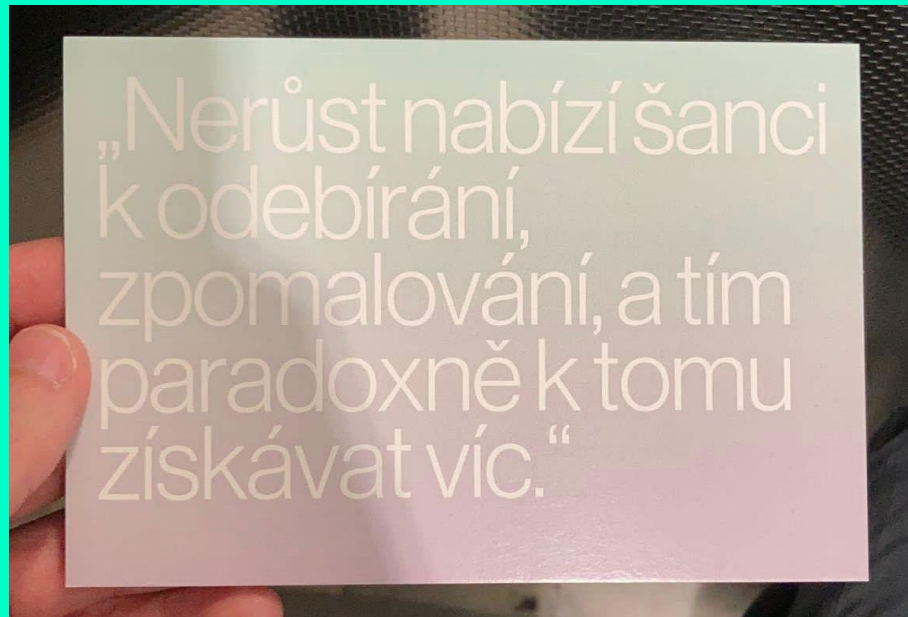
Wellbeing - alternativní hédonismus, předefinování dobrého života

SPOLEČNOST NERŮSTU

Společnost kvality, ne kvantity. Společnost, kde nikdo nemá příliš málo a nikdo příliš mnoho.

Méně spotřeby a výroby. Smysluplná práce, více volného času, větší zaměření na péči a vztahy, více demokracie.

ALTERNATIVNÍ HEDONISMUS

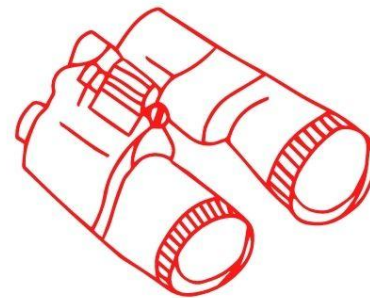

+

+

Nerůst jako **pokles**

spotřeby zdrojů, emisí
skleníkových plynů,
vykořisťování, nerovností,
bullshit jobs...

Nerůst jako **emancipace**

od neoliberalismu, kapitalismu,
kolonialismu, produktivismu,
konzumerismu, technokratismu,
extraktivismu...

Nerůst jako **destinace**

postpráce, wellbeing,
autonomie, svoboda, péče,
pomalost, spravedlnost, lokální
demokracie a lokalizace...

ČASTÁ NEDOROZUMĚNÍ

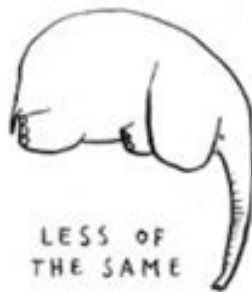
MORE OF
THE SAME

GROWTH

SAME OF
THE SAME

STATIONARY
STATE

LESS OF
THE SAME

RECESSION

DEGROWTH,
SIMPLY
DIFFERENT

BIOFYZIKÁLNÍ NERŮST

SYSTÉMOVÝ NERŮST

PSYCHOLOGICKÝ A KULTURNÍ NERŮST

NÁVRHY
KONKRÉTNÍCH
POLITIK

Jak zajistíme
zmenšení ekonomiky?

Konec plánovaného zastarávání výrobků

Prodloužení záruční doby

Výrazné omezení reklamy

Konec investic do silně znečišťující výroby a jejich přesměrování do budování nové infrastruktury

Ekologická daňová reforma (vyšší zdanění energií a materiálů, zejména těch environmentálních náročných, nižší zdanění lidské práce)

Environmentální limity (absolutní strop na emise CO₂, spotřebu energie i materiálů)

Zmenšování konkrétních sektorů ekonomiky (fast fashion, masný průmysl, osobní automobily, reklama..)

Jak zajistíme,
aby zmenšování
ekonomiky nemělo
negativní dopad
na společnost a
nepotřebovali
jsme další růst?

Konec HDP jako ukazatele pokroku a prosperity

Snižování nerovností - progresivní zdanění, maximální příjem, maximální majetek, základní nepodmíněný příjem, základní nepodmíněné služby

Proměna práce - zkrácení pracovního týdne, garantovaná pracovní místa,

Proměna vzniku peněz - 100 % bankovní rezervy, komunitní banky, lokální měny

Proměna podnikání - neziskové byznysy, obecní podniky, demokratizace rozhodování prostřednictvím podpory družstevnictví

Wellbeing budget (Nový Zéland)

Zkracování prac. doby (Iceland)

Jobs guarantee (Francie)

STRÍPKY NERŮSTOVÉ BUDOUCNOSTI

Nerůstové družstva (Španělsko)

Bezúročná banka (Švédsko)

Křížánecká koruna (Česko)

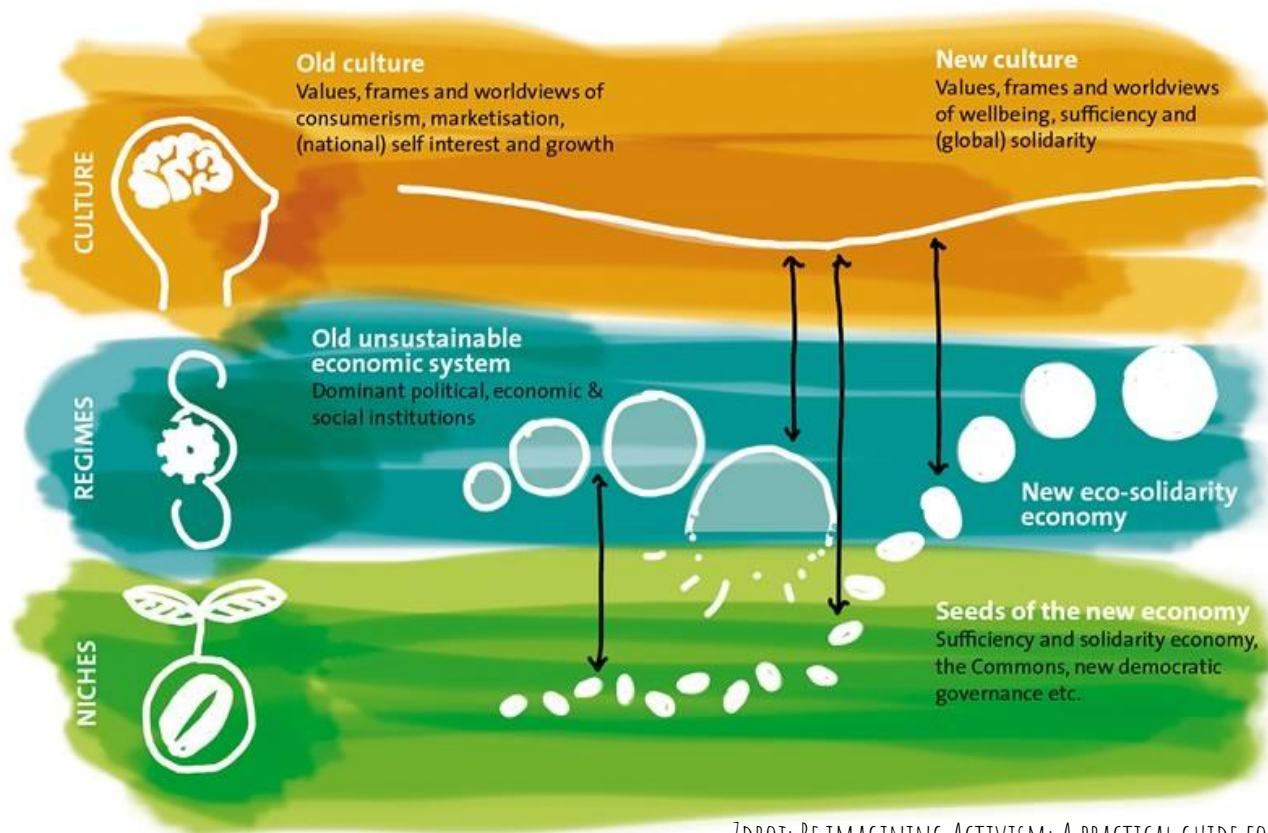

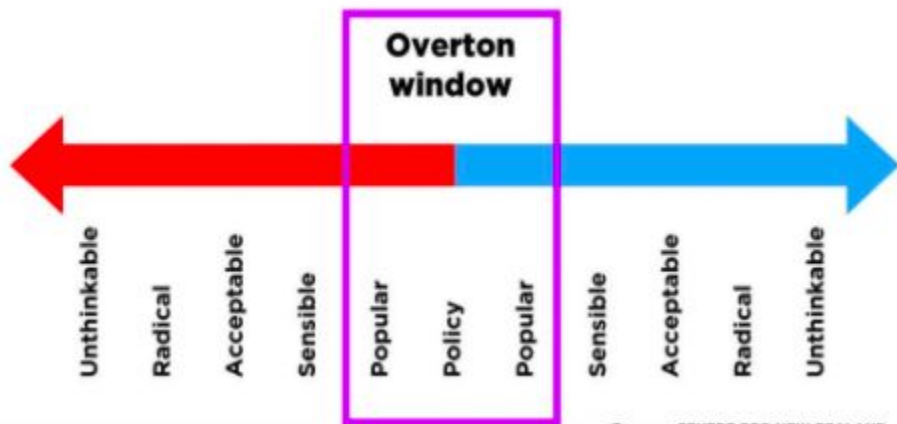
PROČ TOMU SAKRA
MUSÍME ŘÍKAT NERŮST?

—

JAK NERŮST PROSADIT? JAK NA SYSTÉMOVOU ZMĚNU?

Teorie Overtonova okna

- Existuje oblast myšlenek a politik, které jsou širokou veřejností považované za přijatelné
- Typickou strategií na posun Overtonova okna je komunikovat myšlenky, které jsou tak radikální, subverzivní a šokující, že cokoliv méně radikálního najednou zní přijatelně.
- Politici a političky mají malou moc
- Cílem je změnit společenský diskurz tak, aby to, co dnes považujeme za nepřijatelné a nerealistické bylo zítra normální.

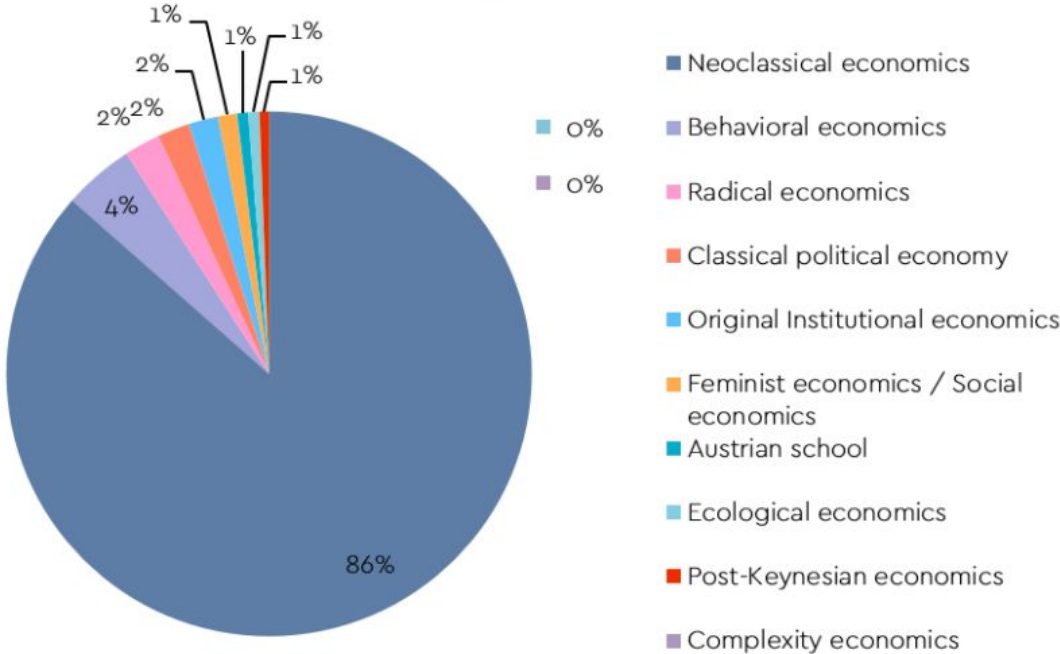
Myslím si, že se v mém oboru učíme dost o tom, jak daný obor souvisí s klimatickou změnou.

Byl bych rád/a kdybychom se o propojenosti s klimatickou změnou učili víc.

Udělal jsem něco proto, aby klimatická změna byla přítomnější v našich osnovách/kurzích.

Rethinking Economics

Economic Approaches

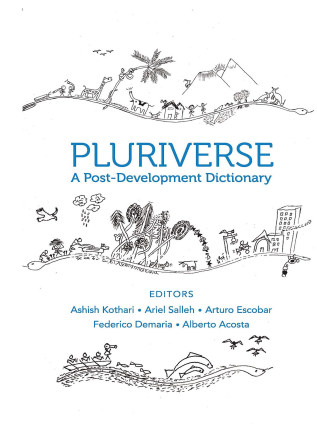
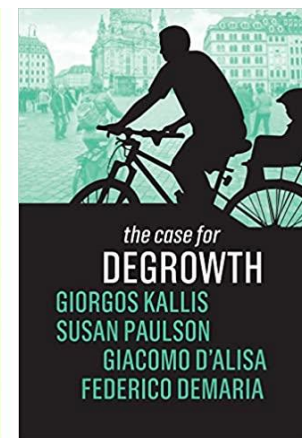
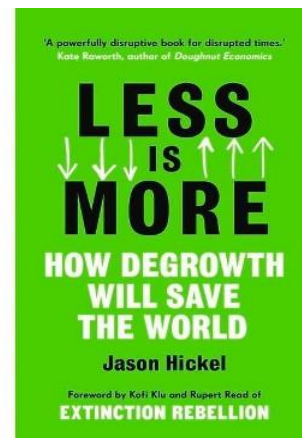
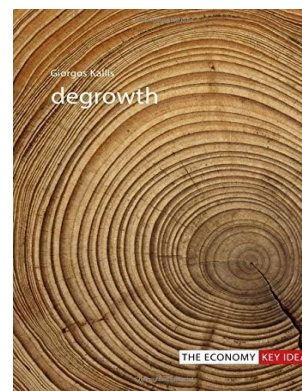
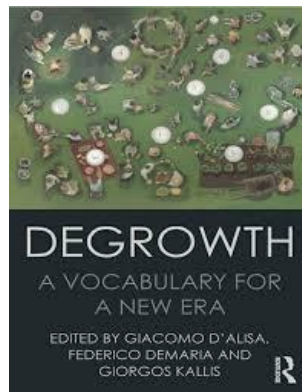
DALŠÍ ZDROJE

Filmy

- [Fairytails of Growth](#) (2020)
- [25 % revolution](#) (2021, české titulky)

Podcasty

- [Kapitalx](#) - enviro sekcia Klimax (SR)
- [Trhlina](#) - Limity jsme my (ČR)
- [Upstream](#) - kvalitní podcast o změně paradigmatu v ekonomickém myšlen
- [Accidental Gods](#) - skvělý zdroj nejnovějších info, holistický přístup

KONTAKTY

Chcete odebírat nerůstový newsletter? Přihlašte se k němu [ZDE](#).

nerust@nazemi.cz

tadeas.zdarsky@nazemi.cz

www.nazemi.cz